

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

1 2

JÓZEF JERZY BOGUSKI (1853—1933)

Józef Jerzy Boguski urodził się 7 IX 1853 r. w Warszawie. Dzieciństwo spędził częściowo w domu swoich ciotek, gdyż jego ojciec, Henryk, został zesłany po powstaniu styczniowym przez władze carskie do guberni permskiej. W 1871 r. J. Boguski ukończył rządowe gimnazjum realne. W latach 1871—1875 studiował na Wydziale Fizyczno-Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego, pracując jednocześnie w laboratorium prof. E. Langerera. Wspólnie z B. Znałowiczem przełożył w tym czasie podręcznik chemii organicznej K. Schorlemmera. Na podstawie pracy „O budowie związków aromatycznych według najnowszych teorii” otrzymał w 1875 r. stopień kandydata nauk przyrodniczych.

W styczniu 1876 r. uzyskał stanowisko asystenta w pracowni chemicznej prof. D. I. Mendelejewa na uniwersytecie w Petersburgu. Pod kierunkiem sławnego chemika rosyjskiego pracował przez dwa lata m. in. nad sprawdzaniem ścisłości prawa Boyle'a-Mariotte'a dla czystego powietrza, wodoru i podtlenku azotu w granicach ciśnień 1—4,5 atm.

W tym czasie ukończył, rozpoczętą jeszcze w Warszawie, najdonioślejszą swoją pracę pt. „O szybkości, z jaką zachodzą przemiany chemiczne”, ogłoszoną w 1876 r. w językach rosyjskim, niemieckim i polskim. Pracą tą zapisał się trwale w historii nauki światowej jako jeden z pionierów kinetyki chemicznej. W wyniku prowadzonych doświadczeń udało mu się ustalić w postaci równania różniczkowego prawo rządzące szybkością rozpuszczania się substancji stałych w cieczach. Równanie to $\frac{dx}{dt} = k \cdot F \cdot (a - x)$ prof. M. Centnerszwer nazwał równaniem Boguskiego.

Po powrocie do Warszawy w 1878 r. zajął się nauczaniem chemii i fizyki w warszawskich szkołach średnich. Pozbawiony, głównie z powodu braku pracowni, możliwości kontynuowania naukowej pracy doświadczałnej poświęcił się — obok pracy dydaktycznej — działalności popularyzatorskiej, przekładowej i publicystycznej. W krótkim czasie stał się jednym z najbardziej cenionych prelegentów, przyczyniając się do spopularyzowania chemii i fizyki w środowisku młodzieży warszawskiej. Przełożył też na język polski wiele cennych dzieł naukowych, wśród nich S. P. Thompsona „Elektryczność i magnetyzm” (1885). Liczne artykuły i sprawozdania naukowe zamieszczał na łamach czasopism: *Zdrowie, Przyroda i Przemysł, Wiadomości Farmaceutyczne, Wszechświat i Kurier Warszawski*.

W 1884 r. opatentował w Anglii metodę elektrotermicznego otrzymywania brązu o znacznej zawartości glinu ze stopionego kriolitu, na którą po trzech latach nabyła licencję jedna z firm amerykańskich.

Po objęciu w 1887 r. kierownictwa nowo założonej pracowni fizycznej przy Muzeum Przemysłu i Rol-

nictwa w Warszawie mógł powrócić do dawnych prac doświadczalnych. Pod jego kierunkiem stawali tam pierwsze kroki badawcze liczni uczniowie, wśród nich późniejsi profesorowie i uczeni tej miary co W. Bier-nacki, K. Jabłczyński i M. Skłodowska (późniejsza Curie, siostra cioteczna J. Boguskiego).

Z chwilą utworzenia w 1895 r. w Warszawie Szkoły Mechaniczno-Technicznej H. Wawelberga i S. Rotwanda J. Boguski objął w niej wykłady z chemii i pracownię chemiczną. W trzy lata później czynił starania o uzyskanie profesury w nowo uruchomionym Warszawskim Instytucie Politechnicznym, ale władze carskie nie chciały dopuścić Polaków do grona profesorskiego. Dopiero po interwencji prof. D. I. Mendelejewa powierzono mu stanowisko nauczyciela kontraktowego. Od 1900 r. prowadził w Instytucie Politechnicznym wykłady zlecone technologii ogólnej nieorganicznej oraz praktyczne ćwiczenia z analizy technicznej.

W dobie rewolucji 1905 r., kiedy z nakazu władz carskich uczelnia warszawska została zamknięta, J. Boguski przeniósł się do Łodzi, gdzie został dyrektorem szkoły handlowej. W latach 1908—1914 wy-kładał ponownie w Warszawskim Instytucie Politechnicznym jako nauczyciel etatowy. Pracował jednocześnie w Szkole Wawelberga i Rotwanda oraz udzielał się w pracach Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Po wybuchu I wojny światowej ewakuował się wraz z Instytutem Politechnicznym do Iwanowo-Wozniesieńska pod Moskwą, potem do Mińska, a w końcu do Niżnego Nowgorodu (obecnie Gorki). Tam wreszcie został mianowany profesorem wydziału fizyczno-matematycznego.

W sierpniu 1918 r. prof. J. Boguski powrócił do Warszawy, a po odzyskaniu niepodległości przez Polskę podjął pracę w Ministerstwie Spraw Wojskowych, z ramienia którego zorganizował pracownię chemiczną przy Departamencie Artylerii. Z wojskiem związany był do 1929 r., kierując Centralą Badań Laboratoryjnych przy Instytucie Badań Materiałów Uzbrojenia.

W dniu 25 V 1920 r. został powołany przez Wydział Chemii Politechniki Warszawskiej na profesora honorowego technologii chemicznej. W latach 1923—1930 prowadził na tym wydziale wykłady z technologii materiałów wybuchowych i technologii proszków. Od 1923 r. członek Akademii Nauk Technicznych. Z okazji przypadającego w 1926 r. pięćdziesięciolecia pracy naukowej Uniwersytet Jagielloński przyznał mu stopień doktora h.c. filozofii, a Politechnika Warszawska — stopień doktora h.c. chemii. Prof. J. Boguski zmarł 18 IV 1933 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (kwatery 161-VI-5). Był odznaczony orderem Polonia Restituta (1922).

Oprac. Krystyna Sielecka